

řídil. Rozeznává se d. n u t n á a vhodná (§§ 30 a 31 jur. normy). Nutnou nařizuje soud, který jest přímo nadřízen soudu, jež by jinak byl příslušný, vhodnou pak vrchní zemský soud, pokud se týče nejvyšší soud (srov. k tomu zák. č. 391/1922 Sb.). Pro Slovensko a Podkarpatskou Rus platí §§ 51, 53, 68 zák. čl. I/1911.

Pro řízení trestní platí obdobná povšechná definice pojmu d. Zde mají sborové soudy druhé stolice (v historických zemích vrchní zemské soudy, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi soudní tabule) právo, z ohledů na veřejnou bezpečnost nebo z jiných důležitých důvodů vyslechnuvše vrchního státního zástupce výjimečně odnít trestní věc příslušnému soudu a přikázati ji jinému soudu stejného druhu ve svém obvodu. Totéž právo má nejvyšší soud v celé oblasti republiky. Proti povolení d. sborovým soudem druhé stolice mohou si strany stěžovati u soudu nejvyššího (zák. č. 1/1920 Sb.).

O d-i v řízení správním viz heslo: Řízení správní.

Literatura.

Dr. Jar. Krejčí: „Delegace zákonodárné moci v moderní demokracii“ (1924); Hoetzel: „Meze nařizovací moci podle československé ústavní listiny“ (zvl. doplněný otisk z časopisu Právník, ročn. LXII); Weyr: „Soustava československého práva státního“, II. vyd., str. 229, kde uvedena další literatura; týž: v Revue internationale de la théorie du droit, I. roč., str. 72.

Frant. Weyr.

Delikty mezinárodní

viz Odpovědnost státu.

Delikty úřední.

A. Pojem d-ů ú-ích. B. Subjekty d-ů ú-ích. C. Jednotlivé d. ú. I. Zneužití moci úřední. II. Porušení svobody osobní nebo domovní. III. Úplatkářství. IV. Porušení úředního tajemství. V. Jiné d. ú. a příbuzné.

Zkratky: tr. z. č. = trestní zákon z r. 1852 platný v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (býv. rak.); Č. = tamtéž platné trestní právo; tr. z. sl. = tr. z. čl. V/1878 platný na Slovensku a v Podkarpatské Rusi (býv. uh.); Sl. = tamtéž platné trestní právo; O. = přípravná osnova československého trestního zákona o zločinech a přechínech z r. 1926.

Sbírky rozh. nejv. soudu ve věcech trestních jsou značeny takto: sb. Nov. = ofic. sbírka rozh. býv. rak. nejv. soudu založená Nowakem, sb. n. s. = sbírka nejv. soudu, sb. m. spr. = sbírka min. spravedlnosti.

A. Pojem d-ů ú-ích.

Zájem, který mají stát i jeho obyvatelé na tom, aby ti, kdož postaveni jsou ve veřejném úřadě, konali řádně uložené jim povinnosti, toho vyžaduje, aby byly dány prostředky, kterými by konání těchto povinností bylo, třeba-li toho, vynuceno. Zpravidla k tomu postačí tresty k á r n é (disciplinární). Avšak porušení úřední povinnosti může býti tak hrubé, zájmy státu i jednotlivců jím dotčené mohou býti tak důležité, že je potřebí represe tresty justičními, t. j. takovými, které mohou býti ukládány jediné trestními soudy a které mají následky daleko citelnější než tresty kárné, zejména ztrátu zachovalosti, mnohdy i ztrátu samého úřadu a nezpůsobilost jeho znovu nabýti a j. Proto vidíme, že trestní zákony obsahují zpravidla zvl. skupinu d-ů ú-ích, jichž známkou je, že se jimi porušují zvl. povinnosti úřadu a že tudíž mohou býti spáchány jen úředníky. Rozdíl mezi nimi a přečiny disciplinárními je, jak z uvedeného patrno, toliko kvantitativní, aspoň potud, že závisí na tíži provinění, zdali zákon je prohlásí za čin trestný trestem justičním. Ovšem rozdíl v motivaci zákonodárce kvantitativní změně se ihned v kvalitativní, jakmile porušení povinnosti je postaveno pod sankci trestu justičního, a to nejen pro zvláštní povahu takového trestu a pro následky k němu se pojící, nýbrž i proto, že zásada „nulla poena sine lege poenali“, ovládající oblast trestního práva justičního, vyžaduje přesné formulace oněch porušení povinností, která mají býti k této oblasti přivtělena. Jsou pak tato porušení charakterisována v trestním zákoně buď úmyslem vinníka (zejména úmyslem zjištěným, úmyslem poškoditi) nebo prostředkem, typickým jednáním (na př. brání darů, porušení úředního tajemství, potlačení nebo padělání listiny, nepravdivé ověření a j.).

Represe trestem justičním bude potřebí zejména, jde-li o takový čin, který je trestný, i když je spáchán od neúředníka, tedy od kohokoliv. Ta okolnost pak, že jej páše úředník a že tím porušuje zároveň zvláštní povinnosti svého úřadu, jeví se ve zvýšené trestní sazbě na takový čin položené (t. zv. n e v l a s t n í d. ú.) na př. zpronevěra v úřadě (§ 181 tr. z. č., §§ 462 až 464 tr. z. sl.), utržení v úřadě (§ 210 c tr. z. č.), pomáhání vězni k útěku (§ 218 tr. z. č., § 448 tr. z. sl.), skutková urážka v úřadě (§ 331 tr. z. č., § 473 tr. z. sl.), porušení tajemství listovního (§ 1 zák. č. 42/1870 ř. z., § 200 tr. z. sl.). Osnova

čsl. tr. zák. z r. 1926 obsahuje na místě těchto kasuistických norem obecné ustanovení, že soud může zvýšiti trestní sazbu o jeden stupeň, dopustí-li se zločinu nebo přečinu orgán moci veřejné při výkonu svého úřadu (§ 75, odst. 1., č. 2, **O.**).

Zde bude řeč jen o vlastních d-ech ú-ch, a to předem vždy podle práva platného v historických zemích českých (**Č.**), potom podle práva platného na Slovensku a v Podkarpatské Rusi (**Sl.**) a konečně podle osnovy čsl. tr. zák. z r. 1926 (**O.**).

B. Subjekty d-ů ú-ch.

Subjekty ú-ch d-ů mohou býti jen **osoby úřední** (úředníci). Ale okruh těchto osob není vytýčen způsobem jednotným.

Č. Podle § 101, odst. 2., tr. z. č. je **úředníkem** každý, kdo mocí veřejného příkazu daného přímo nebo nepřímo je povinen opatrovati práce vládní, ať je pod přísahou čili nic. Za „práce vládní“ sluší považovati všechny obory činnosti, jež se podnikají subjektem veřejnoprávním v zájmu veřejném. Patří sem tudíž president republiky (§§ 2 a 64 úst. list.) a úředníci jak státní tak i samosprávní (zemští, okresní, obecní), nechť náležejí do kategorie vlastních úředníků či toliko sluhů. Úředníci obecní (také starostové) patří sem nejen, pokud jde o přenesenou, nýbrž také pokud jde o vlastní působnost obce (srov. rozh. 308 sb. Novákovy). Pochybné mohlo by býti, zdali sem patří též zřízenci hospodářských podniků státních, zemských, obecních atd. Správné je počítati je sem jen, když podnik není ryze výdělečný, nýbrž má i účel povahy veřejné, na př. železnice, ovšem jen státní, zemské a obecní, ne také soukromé.

Nerozhodné je, jde-li o trvalý poměr služební čili nic. Patří sem tudíž také na př. notáři jako soudní komisaři, soudcové lidodů (porotci, soudci z lidu u státního soudu, soudů kmetských, obchodních a živnostenských), duchovní správce, pokud jde o vedení matrik (sb. Nov. 1936), dále podle výslovného ustanovení § 13 zákona o ochraně svobody volební č. 18/1907 ř. z., volební komisaři, členové a zapisovatelé volební komise při volbách do zastupitelstev povolaných k obstarávání veřejných záležitostí a pod. Nestačí však poměr založený toliko na titulu soukromoprávním, na př. smlouvě pachtovní, dodávací atd. (na rozdíl od příkazu veřejného). Tento pojem úředníka jako subjektu ú-ho d-u není však zachován důsledně u všech těchto trestných

činů, nýbrž u některých shledáváme různé úchytky (viz níže).

Účastenství na d. ú., zejména návodu k němu, může se podle obecných zásad trestního práva dopustiti i ten, kdo sám není úředníkem; někdy se však trestá taková činnost jako delikt samostatný (viz aktivní úplatkářství).

Sl. Podle hlavy XLII tr. z. 1878 jsou subjekty d-ů ú-ch veřejní úředníci. Za veřejné úředníky pak se považují, kdo podle svého úřadu, své služby nebo zvláštního pověření jsou zavázáni prováděti státní úkoly veřejné správy aneb spravedlnosti nebo úkoly některého municipia neb obce; dále ti, kdož u veřejných fondů, nemocnic, ústavů choromyslných, přímo spravovaných státem, municipiem neb obcí, jsou ustanoveni jako dohlížitelé, lékaři, úředníci neb sluhové. Také veřejné notáře je považovati za veřejné úředníky.

O. obsahuje všeobecné určení pojmu veřejného úředníka v § 13 pod č. 7, podle něhož jím je ten, komu byl zákonem nebo po zákonu svěřen úkon moci veřejné. Subjektem d-u ú-ho může však býti nejen veřejný úředník, nýbrž zpravidla orgán moci veřejné vůbec, tedy i ten, kdo pomáhá při úkonu moci veřejné z příkazu veřejného úředníka. Veřejnou mocí pak jsou soudy, jakož i úřady a sbory povolané zákonem nebo po zákonu k výkonu správy veřejné a moci vojenské. Pokud sbor zákonodárný vykonává úkony veřejné správy nebo soudnictví, je ovšem jej pokládati za moc veřejnou a tedy i jeho orgány za orgány moci veřejné (srov. Odůvodnění **O.** k § 13, č. 7).

C. Jednotlivé d. ú.

I. Zneužití moci úřední.

Č. (§§ 101—103). Činnost záleží v tom, že úředník své moci úřední zneužil (§ 101, odst. 1.), t. j. užil bezprávně. To může se státi zejména také tím, že úředník opomine svůj úřad vykonati nebo že si osobuje větší moc než mu náleží. (Osobuje-li si moc úřední někdo, kdo ani není úředníkem, je to podle okolností zločin podvodu § 199 b, nebo přestupek § 333.)

Po stránce subjektivní vyhledává se úmysl, aby někomu (státu, obci nebo jiné osobě) tím byla způsobena škoda (§ 101, odst. 1.). Nemusí to býti právě škoda majetková (sb. Nov. 1549). Nestačí však pouhé porušení zájmu státu, obce atd. na řádném vykonávání úřadu (jinak sb. Nov. 1549). Vlastním účelem činu může býti

i bezprávné obohacení (sb. Nov. 554), když si je pachatel toho vědom, že tím jinému způsobuje škodu.

Zakládá-li zneužití úřední moci určitým způsobem jiný zvláštní čin trestný, na př. zpronevěru v úřadě podle § 101 (sb. Nov. 3381) nebo proradu podle § 4, č. 1, zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. nebo zločin podle § 12 zákona na ochranu svobody osobní č. 293/1920 Sb., nelze pachateli přičítati zneužití moci úřední. (Důležité zvláště, když byla škoda včas nahrazena, což při zpronevěře má podle § 187 za následek beztrestnost.)

V § 102 a—d vypočítávají se jednotlivé způsoby zneužití moci úřední. Zejména se tu uvádí osvědčení nepravdy ve věci úřední, vyjevení úředního tajemství, zmaření svěřené listiny a j. Výpočet tento je však toliko příkladný. Rozumí se, že tu musí býti uvedené povšechné pojmové znaky zneužití moci úřední. Zákon uvádí tu také *n o t á ř e*, který v listině notářské osvědčí nepravdu (§ 102 b), a *a d v o k á t a* nebo jiného přísedního zástupce, který na újmu své strany je nápomocen odpůrci. Ani notář, ačli neúřaduje jako soudní komisař, ani advokát nejsou úředníky podle § 101 a mohou spáchat delikt, o němž řeč, j e n způsobem právě uvedeným; proto také nemohou se dopustiti pasivního úplatkářství podle § 104. Zařazení jich, zejména advokátů, do § 102 je tedy zcela nesystematické a nevhodné.

Čin je zločinem a patří vždy k příslušnosti soudů porotních přes to, že základní trestní sazba je toliko žalář od 1—5 let (jen za přitěž. okolností do 10 let).

Sl. Podle § 471 dopouští se zneužití úřední moci úředník, který poruší svou povinnost, aby někomu bezprávně způsobil užitek nebo škodu nebo jinou újmu. Zákonná skutková podstata je tu tedy vytýčena na pohled širě jednak tím, že místo zneužití svěřené moci se staví porušení povinnosti vůbec, jednak tím, že jako účel se uvádí vedle způsobení škody také jiná újma a opatření užítku sobě nebo jinému. V aplikaci zákona nebude však valného rozdílu. Čin je trestný vyjma případy níž uvedené jako *p ř e č i n* (vězení do 5 let). Mírnější trestní případy jsou: skutkové ublížení u výkonu úřadu (§ 473: vězení do 6 měsíců) a odepření úřední povinnosti (§ 480: vězení do 3 měsíců). Zločinem je zneužití úřední moci, když veřejný úředník bezprávně užije ozbrojené moci, nebo ji vyzve, aby zakročila (§ 472: káznice do 5 let), když

soudce podrobí trestnímu vyšetřování osobu, jejíž nevina je mu známa (§ 476: káznice do 3 let), když veřejný úředník užije nezákonného donucovacího prostředku, aby vynutil výpověď obviněného svědka nebo znalce (§ 477: žalář do 5 let), nebo když zneužije své úřední moci, aby někoho ochránil před zákonným potrestáním (§ 478: káznice do 3 let). Zločinem je také odepření úřední povinnosti, stalo-li se následkem úmluvy dvou nebo několika veřejných úředníků (§ 481: žalář do 3 let).

Také porušení povinnosti *a d v o k á t e m* na škodu své strany trestá se jako přečin a podle okolností i jako zločin (§§ 482 a 483).

Vedle trestu na svobodě budiž vyslovena pro uvedené přečiny ztráta úřadu (též advokacie), pro zločiny pak také odnětí práv politických (§ 484).

O. Podle osnovy se dopouští zneužití moci úřední orgán moci veřejné, který poruší úřední tajemství nebo jinou úřední povinnost v úmyslu, aby opatřil sobě nebo jinému prospěch, na který nemá práva, neb aby tím způsobil jinému proti právu škodu (§ 183). Je tu tedy celkem shoda s definicí § 471 sl.; toliko účel je v osnově přesněji formulován. Čin je přečin trestný vězením od 14 dnů do 3 let. Přísněji trestný je soudce nebo veřejný úředník povoláný k rozhodnutí ve věci samé, který v uvedeném úmyslu učiní nebo svým návrhem nebo hlasováním způsobí rozhodnutí, o němž ví, že se přičií zákonu. Takový čin, zvaný porušením práva (*Rechtsbeugung*), se trestá jako přečin vězením od 6 měsíců do 5 let a byl-li spáchán z nízkého smýšlení (§ 14), jako zločin žalářem od 1 do 8 let (§ 183, odst. 2.). Podle uvedené stylisace je při hlasování ve sborech čin dokonán teprve, když došlo k rozhodnutí; do té doby je možno odvoláním návrhu nebo veta si získati beztrestnost podle zásad o ustoupení od pokusu (srov. Odůvodnění u § 183 i. f.).

Uvedenou formulaci trestného zneužití moci úřední v **O.** je umožněno upustiti od kasuistického uvádění jednotlivých případů, s nímž se setkáváme v obou našich a i jiných trestních zákonech a osnovách. Toliko dva speciální případy porušení úřední povinnosti uvedené v § 102 č. vytýká osnova, totiž potlačení nebo padělání listiny orgánem moci veřejné (§ 197) a nepravdivé ověření (§ 198), jehož se může dopustiti nejen veřejný úředník, nýbrž i jiná osoba požívající po zákonu veřejné víry, na př. notář, úředně pověřený tlumočník a j. Ale ani u jednoho ani u druhého de-

liktu se nevyhledává úmysl opatřiti sobě nebo jinému prospěch, na který nemá práva, nebo způsobiti proti právu škodu, jako při zneužití moci úřední. Je-li tu tento úmysl, je čin zneužitím moci úřední, pokud tu je kvalifikovaný subjekt.

II. Porušení svobody osobní nebo domovní.

Č. + Sl. Podle § 12 zák. č. 293/1920 Sb., platného pro celé území Československé republiky (jímž tedy byla změněna příslušná ustanovení §§ 193—199 tr. z. sl.), veřejný funkcionář, úředník nebo zřízenec, který poruší při výkonu úřadu nebo služby ustanovení uvedeného zákona o ochraně svobody osobní nebo domovní, dopouští se přestupku (trest vězení od 1 týdne do 6 měsíců), a jednal-li se zlým úmyslem, zločinu (trest těžký žalář od 1 do 5 let a ztráta úřadu).

Pochybné je, co znamenají slova *zlý úmysl*, poněvadž tu nejde o delikt výsledečný, nýbrž čistě jen o jednání neb opominutí proti zákazu nebo příkazu (delikt formální). Že jednání by slušelo pokládati za úmyslné, kdyby účelem jeho bylo někomu proti právu způsobiti škodu neb opatřiti zisk, o tom nemůže býti pochybnosti; pak ale by čin byl zneužitím moci úřední podle práva **Č. i Sl.** (viz výše). Náleží sem tudíž jen případy, kde vinník nemá sice tohoto úmyslu, přece však vědomě jedná proti ustanovením uvedeného zákona. Poněvadž pak tato ustanovení trestní sankcí § 12 se stala částmi zákona trestního a neznalost trestního zákona neomlouvá, stačí, byly-li vinníku známy konkrétní skutečnosti, které jeho jednání (na př. zatčení osoby nebo domovní prohlídku) neb opominutí (na př. nepropuštění uvězněného) činí protizákonným.

O. spokojuje se s výše (pod I.) uvedenou všeob. normou o zneužití moci úřední, vycházejíc z úvahy, že tam, kde není úmyslu způsobiti proti právu škodu, postačí potrestání disciplinární (viz Odůvodnění, str. 106).

III. Úplatkářství.

Č. a) Pasivní úplatkářství či podle názvosloví č. tr. z. (§ 104) *brání darů ve věcech úředních*.

Úředník, který přijme nebo si dá slíbiti dar nebo jinou výhodu, dopouští se zločinu (trest žalář od 6 měsíců do 1 roku):

1. jde-li o vykonávání spravedlnosti nebo propůjčování

služeb nebo rozhodování ve věcech veřejných, v každém případě;

2. jde-li o jiný úřední výkon, jen když se tím dá svést ke stranictví, t. j. k tomu, aby vyřídil věc ve prospěch nebo na škodu strany jinak, než bylo jeho povinností (§ 104 tr. z. č.).

V případě 1., kde jde o úřední výkony zvláště důležité, je čin zločinem i tehdy, přijal-li úředník dar nebo slib daru jen, „aby konal svůj úřad podle povinnosti“. Není však potřeba, aby právě jen tím se dal pohnouti ke konání své povinnosti, t. j. aby bez daru nebyl svůj úřad podle povinnosti konal (sb. n. s. 1381/1923). Na druhé straně však nestačí přijetí daru nabídnutého teprve po výkonu (sb. Nov. 3368). Věc je veřejná, týká-li se veškerenstva státních občanů neb aspoň některého jich kruhu počtem neomezeného (sb. n. s. 267/1920, 498/1921, 1823/1924), tedy na př. i vyměňování veřejných dávek (sb. m. spr. 332, sb. n. s. 1556/1924). Zločinu pak dopouští se nejen úředník, který rozhodnutí činí, nýbrž i ten, který je připravuje nebo při něm spolupůsobí (sb. m. spr. 109/1921, sb. n. s. 399/1921, 1381/1923, 1823/1924).

Dar nemusí býti nutně povahy majetkové, může to býti i jakákoli jiná výhoda, ovšem ne zcela bezvýznamná. Poskytnutí daru může se státi také nepřímou na př. osobě úředníku blízké, stalo-li se ovšem s jeho vědomím. Byl-li poskytnut prospěch majetkový, propadá ve prospěch státu (§ 9 zák. č. 178/1924 Sb.).

Čin je dokonán v obou případech již přijetím daru nebo jeho slibu (sb. Nov. 2775; podle jiného mínění v případě 2. teprve stranickým jednáním; prakticky arci bude před jeho vykonáním těžko dokázati, že dar byl přijat v úmyslu stranickém).

Dal-li se úředník darem svést k zneužití moci úřední podle § 101 (na př. soudce se dal uplatiti, aby uvěznil osobu nevinou), je tu souběh obou deliktů, jinak by tento případ byl mírněji trestný než zneužití moci úřední v jiných případech, což jistě nebylo intencí zákona.

Braní daru ve věcech úředních mimo případy uvedené, není-li trestné podle zák. č. 178/1924 (viz níže), trestá se jen disciplinárně (srov. § 35 služební pragmatiky č. 15/1914 ř. z.).

b) Aktivní úplatkářství či podle názvosloví tr. z. č. (§ 105) *svádění k zneužití moci úřední*.

Kdo hledí svést úředníka darem (ve smyslu uvedeném pod a) ke stranictví nebo

jinému porušení úřední povinnosti, dopouští se zločinu, jde-li o určité osoby vykonávající spravedlnost, totiž soudce civilní neb trestní (také soudce z lidu) nebo státní zástupce nebo jde-li o propůjčování míst nebo vůbec o rozhodování ve věcech veřejných (§ 105 tr. z. č.). Čin je dokonán, třeba se svedení nezdařilo, pokus tedy není možný a také dobrovolné ustoupení nečiní beztrestným. Trest je žalář od 6 měsíců do 1 roku, za přitěž. okolností těžký žalář od 1 do 5 let. Poskytnutý prospěch majetkový propadá ve prospěch státu (§ 9 zák. č. 178/1924 Sb.).

Ustanovení § 105 je proti svádění k zneužití moci úřední podle § 101 norma speciální, již tedy náleží přednost. Návodem (§ 5) nebo nedokonaným sváděním k zločinu podle § 101 bude tedy čin, jen když bylo užito jiného prostředku než daru.

Svádění úředníka darem ke stranictví v jiných případech než výše uvedených a poskytnutí daru k tomu konci, aby úředník konal svou povinnost, může býti trestné podle zák. č. 178/1924 (viz níže; § 311 tr. z. č. byl tímto zákonem zrušen).

Sl. a) Pasivní úplatkářství (§§ 465—469). Činnost záleží v tom, že veřejný úředník za výkon úřední nebo jeho opominutí žádá nebo přijme dar neb odměnu nebo neodmítne slib v té příčině daný. Tomu se rovná, byly-li dar neb odměna s jeho souhlasem dány neb odevzdány osobě třetí. (Na rozdíl od Č. je již žádání daru neb odměny dokonáným činem, kdežto dle Č. by v tom lze bylo spatřovati jen nedokonané svádění k zločinu podle §§ 9 a 105). Podmínka je, že úředník by úředním úkonem nebo jeho opominutím porušil svou úřední povinnost (jinak by čin byl trestný jen podle zák. č. 178/1924 Sb., jímž § 465 sl. částečně zrušen).

Čin je přečinem (§ 465: trest vězení do 2 let). Zločinem je, došlo-li skutečně k porušení úřední povinnosti (§ 467: trest káznice do 5 let). Dopustil-li se činu soudce, vyšetřující soudce nebo člen poroty je čin zločinem, i když neporušil svou úřední povinnost (§ 468: týž trest). Kvalifikované případy (zejména porušení práva soudcem) uvádí § 469 (káznice od 5 do 10 let).

b) Aktivní úplatkářství. Kdo dá nebo slíbí dar neb odměnu soudci, vyšetřujícímu soudci nebo členu poroty proto, aby porušil svou povinnost, dopouští se přečinu (trest vězení do 5 let nebo trest peněžitý). Zákonná podstata skutková je tu proti Č., kde se uvádí i státní zástupce,

dále propůjčování míst a vůbec rozhodování ve věcech veřejných, značně zúžena. Nejde-li o porušení povinnosti, je čin trestný podle zák. č. 178/1924 Sb. (viz níže).

Poskytnutý prospěch majetkový propadá u úplatkářství obojího druhu ve prospěch státu (§ 9 zák. č. 178/1924 Sb.).

Č. + Sl. Zákonné skutkové podstaty úplatkářství (pasivního i aktivního) obou právních oblastí byly podstatně rozšířeny zákonem o úplatkářství a proti porušování úředního tajemství č. 178/1924 Sb. Mohouť tohoto trestného činu býti aktivně i pasivně účastni nejen veřejní úředníci, nýbrž veřejní činitelé vůbec. Veřejnými činiteli sluší pak rozuměti orgány a zaměstnance státu, země, župy, okresu, obce nebo veřejnoprávní korporace, veřejných podniků, ústavů a fondů. Jim se rovnají, pokud jde o úplatkářství (nikoli pokud jde o porušování úředního tajemství), orgány a zaměstnanci bank, spořitelů, založen a jiných peněžních ústavů, hospodářských a výdělkových společenstev a ústavů povinného pojištění a dále i orgány a zaměstnanci jiných soukromých podniků a ústavů, pokud jsou pod státním dozorem (§ 6).

Jako aktivní úplatkářství trestá se, když někdo veřejnému činiteli nebo s jeho vědomím jiné osobě přímo nebo nepřímo nabídne, slíbí nebo poskytne prospěch; jako pasivní podplácení pak, když veřejný činitel přímo nebo nepřímo žádá nebo sobě nebo jiné osobě dá slíbiti nebo poskytnouti prospěch. Prospěch nemusí ani zde býti majetkový, ale musí býti takový, na který veřejný činitel, o něhož jde, nemá práva. Prospěch musí býti nabídnut atd. nebo žádán atd.:

1. buď za to, že bude někomu (třeba jinému než podplácujícímu) uděleno nějaké oprávnění nebo povolení, poskytnuta výhoda neb úleva, uzavřena smlouva nebo vůbec vykonán neb opominut úkon, k němuž je veřejný činitel, o nějž jde, povolán (§ 2, odst. 1., a § 3, odst. 1.) nebo

2. za to, že osoba podplacená neb osoba žádající úplatek užije u veřejného činitele svého vlivu za účelem uvedeným pod č. 1. (§ 2, odst. 3., a § 3, odst. 3.).

Uvedené činy jsou trestné, i když se staly po úkonu neb opominutí veřejného činitele, jestliže úplatek se nabízí atd. nebo žádá atd. právě za tento úkon neb opominutí (§ 4 uved. zákona).

Čin je přečinem (trest tuhé vězení od 6 měsíců do 1 roku), ač-li není podle výše

uvedených ustanovení Č. i Sl. přísněji trestný, zejména zločinem úplatkářství pasivního n. aktivního. Poskytnutý prospěch majetkový propadá ve prospěch státu (§ 9).

Jde-li o prospěch toliko nepatrný, není čin v případě uvedeném výše pod č. 2. vůbec trestný, v případě pak uvedeném výše pod č. 1. jen jako přestupek, a to pouze když byl dotčen důležitý zájem veřejný (§ 2, odst. 2., a § 3, odst. 2. a 3.).

Příbuzný přečin (trestaný na soukromou obžalobu) uvádí § 32 zákona o revisi bank č. 239/1924 Sb.: přijímání darů členy revisního oddělení.

O. Podle osnovy je při úplatkářství subjektem aktivním i pasivním veřejný orgán (o pojmu jeho viz výše pod B.). Činnost záleží při úplatkářství aktivním ve slíbení, nabídnutí nebo poskytnutí prospěchu a j e t k o v é h o, ať se stane přímo nebo nepřímo, při úplatkářství pasivním v tom, že vinník si dá slíbiti, požaduje nebo přijme majetkový prospěch. Obojí se musí státi k tomu konci, aby orgán moci veřejné porušil svou povinnost nebo za to, že ji porušil. Jen když soudce nebo veřejný úředník povoláný k rozhodnutí ve věci samé bere úplatek neb je uplácen k tomu konci, aby učinil nebo navrhl rozhodnutí v určitém smyslu, neb aby pro takové rozhodnutí hlasoval, neb aby tak neučinil, nebo za to, že tak učinil nebo neučinil, je čin trestný, i když nejde o porušení úřední povinnosti. To proto, že „u této kategorie úředníků a soudců je třeba brániti již pouhému podezření úplatnosti, které by mohlo vzniknouti, i když by přijali prospěch majetkový, aby učinili rozhodnutí zákonu vyhovující“ (viz Odůvodnění, str. 50). Jinak je úplatkářství, nejde-li o porušení povinnosti úřední, trestné jen disciplinárně. Rozšíření zákonné skutkové podstaty, jak ji stanovil výše uvedený zák. č. 178/1924 Sb. vyvolaný rozruchem, který způsobily některé tehdejší sensační aféry úplatkářské, osnova nepřijala.

Úplatkářství aktivní i pasivní je podle **O.** přečinem a bylo-li spácháno z nízkého smýšlení (§ 14), zločinem. (Trest: vězení od 14 dnů do 3 let nebo žalář od 1 měsíce do 3 let.) Kvalifikován (trest vězení od 6 měsíců do 5 let nebo žalář od 1 do 8 let) je případ, když soudce nebo veřejný úředník povoláný k rozhodnutí ve věci samé bere úplatek za vědomé porušení práva (viz výše pod I.).

IV. Porušení úředního tajemství.

Porušení úředního tajemství je zvláštní případ porušení povinnosti úřední a může tudíž zakládati zneužití úřední moci, jsou-li tu ostatní znaky tohoto trestného činu (viz výše pod I.). Mimo tento případ dopouští se podle § 5 uved. zák. č. 178/1924 Sb., platného pro celé státní území, p ř e s t u p k u (trest na penězích 50—1000 Kč nebo tuhé vězení od 8 dnů do 3 měsíců) veřejný činitel (o tomto pojmu srov. výše pod III.), který vyjeví obsah spisu nebo jednání zákonodárního sboru, výboru nebo komise, nebo takového sboru neb úřadu, které vykonávají veřejnou správu, nebo soudu. Podmínkou jest:

1. že jde o spisy nebo jednání podle zákona tajné nebo výslovně za důvěrné prohlášené (jde-li o spisy nebo jednání soudu nebo úřadů, které vykonávají veřejnou správu stačí, že bylo zřejmo, že tyto spisy a jednání měly podle své povahy zůstatí utajeny),

2. že vinník nabyt vědomosti o obsahu spisů nebo jednání nebo přístupu ke spisům jako veřejný činitel,

3. že byl činem ohrožen veřejný neb oprávněný a vážný zájem soukromý.

Čin je trestný i tehdy, byl-li spáchán v době, kdy vinník nebyl již veřejným činitelem.

Čin není trestný, vyjevil-li činitel tajemství osobě, již k tomu byl podle práva povinen (na př. jako svědek k dotazu soudu), nebo byl-li zproštěn povinnosti zachovati tajemství nebo stal-li se čin v podání úřadu, aby zjednána byla náprava.

Některé zvláštní případy porušení úředního tajemství nebo uložené mlčenlivosti obsahují § 16 zák. o inspektorech živnostenských č. 117/1883 ř. z., § 8 zák. o organizaci statistické služby č. 49/1919 Sb., § 37 zák. o tisk. urážkách č. 124/1924 Sb. (porušení mlčenlivosti kmetem), §§ 31 a 32 zák. o revisi bankovních ústavů č. 239/1924 Sb., § 199 zák. o přímých daních č. 76/1927 Sb. Tyto trestné činy jsou dílem přečiny a dílem přestupky.

V. Jiné d. ú. a příbuzné.

Č. Přečin § 3 cís. nař. č. 154/1914 ř. z.: porušení úřední nebo služební povinnosti vztahující se na válečnou moc nebo vojenskou obranu státu (srov. § 24 zák. čl. LXIII-1912 uh).

Sl. Porušení předpisů o vedení matrik podle §§ 80—83 zák. čl. XXXIII/1894 uh.

Pletichy veřejných úředníků při vojenských smlouvách dodávkových podle §§7 až 10 zák. čl. XIX/1915 uh.

Č. + Sl. Přechín § 17, č. 2, zák. na ochranu republiky č. 50/1923 Sb.: neoznámení tajné společnosti od úředníka k tomu povinného.

Přechín § 16 zák. o telegrafech č. 60-1923 Sb.: některá porušení úřední nebo služební povinnosti zaměstnanci telegrafní nebo poštovní služby (úmyslná změna obsahu telegramu nebo fonogramu, jeho neoprávněné otevření, zadržení nebo zničení, vyjevení obsahu jeho nebo telefonního hovoru a pod.; srov. §§ 201, 438 a 441 tr. z. sl.).

Literatura.

Milota: „Učebnice obojího práva trestního platného v Československé republice“, 1926, str. 111 d.; Krzymuski: „Prawo karne“, 3. vyd., 2. sv., str. 293 d.; Zucker: „Skizze zu einer Monographie der Amtsverbrechen“, 1873, dále „Učebnice rakouského práva trestního“, zvl. Finger, III. vyd., 2. sv., str. 883 d. (tam v pozn. 840 další podrobná literatura); Janka-Kallina, str. 339 d.; Lammasch, 4. vyd., str. 135 d.; Stooss, II. vyd., str. 500 d.

August Mříčka.

Delimitační komise.

D. k. (rozhraničovací komise, Commission de délimitation, Grenzbestimmungskommission, boundary commission) jest mezinárodní komise, zřizovaná dvěma nebo více státy za účelem určení a vyznačení v přírodě hranice, stanovené mezi dvěma státy. Nejčastěji mezinárodní právní akt, kterým hranice je stanovena, současně zřizuje d. k-i. Vedle tohoto úkolu ustaviti státní hranice v přírodě mohou býti d. k-i určeny i jiné úkoly, vztahující se na státní hranici. D. k. provádí na hranici změny lokálního dosahu, reviduje, a to i periodicky, vyznačení hraniční čáry za účelem udržování jejího průběhu v náležité patrnosti, sama řeší anebo spolupůsobí při řešení různých právních a hospodářských otázek, které státní hranice vyvolává. V tomto posledním směru pečuje d. k. o udržování hraničních znaků, o udržování cest na hranici, řeší soukromoprávní zájmy jako poměry vodoprávní, rybářské na hraničních tocích, určuje i společné používání hranicí rozdělených podniků vodárenských, elektrárenských a t. pod. I všechna tato a podobná činnost bývá činností d. k., ač tu komise nerozhraničuje dva státy „na místě samém“, a nevykonává tak onu hlavní svoji činnost, na niž též její jméno poukazuje.

O provedeném svém úkolu d. k. sestavuje pravidelně protokol, který obsahuje podrobné údaje o průběhu hranice, a ve svých přílohách mapy, data provedeného měření, ujednání o řečených vedlejších otázkách, a t. pod.; tento výsledek činnosti d. k. představuje smluvní akt, který upravuje danou hraniční otázku mezi zúčastněnými státy s platností mezinárodně závaznou. — D. k. skládá se ze zástupců, vyslaných státy, které se účastní daných prací na státní hranici. Jsou d. k. dvoučlenné, oběslané pouze zástupci obou sousedících států, ale jsou též komise vícečlenné, oběslané zástupci i států jiných. Jako u všech státních zástupců jednajících v přechodné misi se zástupci cizích států, pravomoc členů d. k. zakládá se na jejich plné moci, která případně blíže vymezuje jejich úkol. Členové d-ch k-i nejsou však diplomatickými zástupci. Jsou zváni zhusta d-mi komisary („commissaires dans la Commission de délimitation“, viz též text posledních mírových smluv), a vskutku řadí se mezi onu skupinu státních zástupců zvanou vůbec „komisary“. Těmto státním zástupcům celkem ani theorie, ani praxe zásadně nepřiznává d. charakter, třebaže se namnoze zdůrazňuje nárok i těchto komisarů na nerušený výkon jejich mise, ba i na nedotknutelnost (viz heslo Diplomatičtí zástupci). Též mírové smlouvy r. 1919 a 1920 nepřiznaly členům d-ch k-i jimi zřízených diplomatický charakter.

Pro Československo zvláštního významu jsou přirozeně d. k., zřízené se zřetelem na státní hranici československou. Pro určení jejího průběhu v přírodě, či alespoň pro náležité její vyznačení, bylo utvořeno během let 1919—1923 několik d-ch k-i. Jejich postupné zřizování úzce souvisí s celým vývojem československé hranice na jednotlivých jejích úsecích. Některé d. k. československé byly stanoveny hned mírovými smlouvami z r. 1919 a 1920; ostatní později jinými akty mezinárodně právními; i tyto jiné akty jsou však s mírovou konferencí pařížskou ve spojitosti nejužší (až na d. k-i československo-německou z r. 1926, viz níže), jsouce stanoveny velvyslaneckou konferencí pařížskou. — Mírová smlouva versailleská, St. Germainská, trianonská zřídily d. k. pro ty úseky československé hranice, na nichž sousedí Československá republika s bývalým nepřátelským územím. Byla tak zřízena d. k. československo-polská pro určení hranice hlúčinské, dále d. k. československo-rakouská